

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 АПРЕЛЬ 24 ЧЕТВЕРГ № 82 (4032)

Өртөө 20 коп.

Совет эртемниң болгаш дээди өөрөдилге черлериниң ажылдакчылары! Эртемниң улам ыңай чечектелишкини дээш демисежиңер, техниктиг депшилге ооң ролон бедидиңер, тускай эртемниңерни белеткээрин эжижиңер! Социализмниң чаяп тургусканы—мурнакчы совет эртем делгерезин!

(СЭКП ТК-ның Май 1-ге Кыйгырыгындан)

Партия чырыдышыкынының четкизинге өөрөдилге чылын организастыг доозар

СЭКП-ның ХХ съездинин төөгүлүг шийтилерин амдыралга боттандырбапшаан, бизиң областың партия организастыгы идеология амылды экинчиге, партия пропагандалы амдыралга, ажал-агыл болгаш культура тургузушкунуңуң практиктик сорулгаларын шийтирээрликче улам чокушталар талламын алаан кемчелерин боттандырган. Кадрларның марксисти-ленинчи эконо-миктиг билгилең бекитилең, СЭКП-ның төөгүлүг, идеология болгаш төөгү материализмин коммунистерниң хандыр өөренир чорунга улаң кичээлге салдырган.

ол чорукту ажылап алгаш өөрөдөлгөн турганнар. Ам партия организастыгы болгаш пропагандаларның мурунда улаң болгаш харысалгалык сорулгалар туруп турар. Партия чырыдышыкының четкини өөрөдөлгө кичээлдер көзө районга май 1-ниң бетинде, Кызыл хоорайга июль 1-ниң бетинде доозур. Садылган айтырылганын чугаалажырынга бүгү динчалар идеология киржиң, буттарының практиктик ажылынга теорияны ажылаң тургузуңар дээр пропагандалык борузү түнөл кичээлдерни өрттиреринге эки белеткенер хүлээлелиң.

Бо өөрөдилге чылында бөлүмнөргө, политшколаларга, семинарларга коммунистер болгаш партия жеңигүүнү эвес ахтыр Октябрьдин социалистик Улаң революцияның дөрөн чылында холбошкан материалдарын, социалистик чурттарының коммунисттик болгаш амылдын партияларының төлөөчүлериниң Чөвүлел хуралының Декларациянын, Тайбыланын манифестин, «Болжог тургузуңу улам ыңай көгүлдөр болгаш машина-трактор станцияларың өд организастаар дугайында» СЭКП ТК-ның февраль пленумунун доктаалы болгаш ССР-ның Дээди Советиниң сессияларының материалдарын улаң сонургал-биле өөрөдөлгө эртенер. Бизниң партияны, ооң Топ Комитети коммунист тургузушкунуңуң марксисти-ленинчи теорияны мергежилдик амылаң, чөвүлелдик көгүлдү турар деп чүвени коммунистер ол документтерден тодаргай өөрүп туралар.

Бөлүмнөргө, семинарларга, политшколаларга түнөл кичээлдерини үш-дүрт шактар иштиңде чынык кичээлге бексе кылган эртерге чогуур. Чыгың дургузунда өөрөдөлгө өөрөдилге планының ийке-бир теманың бир айтырылгы ийке-бир өз чугула темаларын үш, дүрт айтырылганын чугаалажың көөр.

Улаңтур, бүдүрүлгө черлеринде партия организастыгының чанында агар политика бөлүмнөриниң түнөл кичээлдеринге: «Совет эрге-чакырганың 40 чылыдының дургузунда ССР-де экономика болгаш культура көгүлдөң», «Социалистик чарыкка алган хүлээлгелерни күүсөдириниң талламы-биле партия, профсоюз болгаш комсомол организастыгынын сорулгалары», «СЭКП ТК-ның 1958 жылда сонургаларга Кыйгырында коммунист тургузушкунуңуң талламын кылды-калды сорулгалар садылганы» деп айтырылганын чугаалажың көөрү чугула.

Дээди болгаш дооспаң дээди эртемниң, партия пропагандалык дуржугалык билер партия, совет болгаш ажал-агыл организастыгы улаңтур ажылдакчыларын алаң улаң кезең пропагандалык ажалың хандык киргер. Ол чорук партияның өөрөдөлгө идеяны шынарын, эртем билгаларни чели амылыңе коммунистерни сонургалыңа дыка белеткен.

Болжогларын, советтарын, МТС-терин партия организастыгының агар политика бөлүмнөринге түнөл бексе кылган СЭКП ТК-ның февраль пленумун болгаш ССР-ның Дээди Советиниң беш чыкының бири сессиянык материалдарын дугайында чогулар. СЭКП райкомпартиянын, советтарын болгаш МТС-терин чанында тургускан тодаргай экономика өөренир семинарларга бо материалдарын талламы-биле түнөл кичээлдерин чорудар чугула.

Партия организастыгы кадрларын марксисти-ленинчи өөрөдөлгөчү улаңтурган күштердиң, СЭКП-ның төөгүлүг болгаш теорияны өөренир талламын алаң улаң дугааны көргүзүп турар. СЭКП Кызыл хоорайга, Өвүр райком коммунистерни политиктиг өөрөдөлгө эртен чыгарган эки организастаан. Партия хоорайын чанында марксисти-ленинчи бексең университетиниң үшүп курузуңуң динчалары 23 кажи экинчилерни эки түдүп, өөрөдилге программаны челишилгени дооскалар. Тодаргай экономика школаның динчалары марксисти-ленинчи теорияны Кызылдын бүдүрүлгелериниң практиктик ажылы-биле холбайтар чоруп турар.

Ий чыл хуусааң экономика школалары бо өөрөдилге чылында барык бүгү районнарда тургузунган. Ол школаларын бири курстарының динчалары социализмин политэкономианың талламы-биле эртерге дугаар, а ийги күртүп динчалары тодаргай экономика талламы-биле экзаменер дугаар.

Чөө-Хемчик районун «Кызыл тараачы» колхозунда өдөө ажал-агылдың тодаргай экономика өөренир бөлүм (пропагандалык эш Ойдуула) өөрөдилге чылы организастык болгаш идея-теоретиктик бексе деннеге дооскан. Түнөл кичээлге киршиң шунту 19 динчалар өөренир эртен материалдарын багы эвес шийтүүгө алганын көрсөткөн. Көзө ажал-агылдың планнашыкының дугайында айтырылган чугаалажык турда болгунды динчалары колхозтун ажал-агылдың аңгы-аңгы адырларының жогхулдун шын эвес планнаш турарын, агроэкономика чак-чак агарың кошкак ажылап турарын чикже көргүзүп турганнар.

Түнөл кичээлдер эртен оюнда партия организастыгы бөлүмнөрин, школаларын, семинарларын динчаларының хуралдарына өөрөдөлгө түнөл кичээлдерин чугаалажың, олар өөрөдилге программаны канчаар күүсөтенин, марксисти-ленинчи теорияны буттарының хүн-бүрү ажылыңа канчаар ажылап турарын көөрү чугула.

Ийги болса-да коммунистерниң политиктиг өөрөдөлгөчү бүгү-ле районнарда эки организастаан дээр болза шын эвес. СЭКП-ның Эриң, Таңды болгаш Каа-Хем райкомпартия марксисти-ленинчи теорияны бот-өөрөдилге биле өөренир тураларга хынадалан тургуспаң болгаш лекцияларын, консултацияларын оларга организаставайн турар. Чамдык кижилер

Оон-биле калы партия организастыгы пропагандаларын чөвүлел хуралдары кылган, аңа оларын ажылың дугайын чугаалажың, партия чырыдышыкының ажылында эки дуржугаларын өөренир көөрү чугула.

Бүгү делегейиң ажалык чоннардык эп-сеткил каттыжылазының Хүвү Май 1-ге күш-ажалык челишилгенилг ууражыр дээр социалистик чарыкты ажыкчыларын өртүзүңа калбартамынын түнөлдө областың чурт үстүрүлгүн өргөдөлгөчү эвон хөй бүдүрүлгелери 1958 чылың баштайгы дөрт айларының планнарын ам күүсөдир алкандар.

Партия организастыгы өөрөдилге чылын организастык дооспаңша, чээ өөрөдилге чылыңа белеткелдерин улаңтур чорудар өргөжөк чугула. Чыгың үле пропагандала амылны кошпаңча ажурлар. Коммунистер болгаш партия жеңигүүнү эвес активке лекциялар, лектедлер номчугаалы организастаң, областың үстүрү бүдүрүлгелериниң болгаш көзө ажал-агылдың мурунда турар сорулгаларын челишилгени шийтирээрликче оларын мобилизастаар керек.

Ийги продукция бүдүрө планын өргөдөлгөчү бүдүрүлгелери ийгилик-биле хууса бетиңде күүсөткен азы дөрт айларың дургузунда 11536,0 муң рубльиң продукцияны бүдүрө план 11560,0 муң

Партия чырыдышыкының четкини өөрөдилге чылы идея-политиктиг бексе деннеге организастык доозар болгаш чээ өөрөдилге чылыңа эки белеткелери бо үле партия организастыгының чугула сорулгаларың бирөөн болар.

Май 1-ге уткуштур

Бүгү делегейиң ажалык чоннардык эп-сеткил каттыжылазының Хүвү Май 1-ге күш-ажалык челишилгенилг ууражыр дээр социалистик чарыкты ажыкчыларын өртүзүңа калбартамынын түнөлдө областың чурт үстүрүлгүн өргөдөлгөчү эвон хөй бүдүрүлгелери 1958 чылың баштайгы дөрт айларының планнарын ам күүсөдир алкандар.

Рубль кылдыр күүсөткениң. Бо чылың баштайгы дөрт айларыңда буттарың бүдүрүлгө планын Кызылдың даарыңа комбинаты, мың заводу, туубу заводу болгаш Шуурмактын, Туранын, Чадаанын, Шагаан-Арыгын, Бай-Хазын улаңтур комбинаттары хууса бетиңде челишилгени күүсөдир алкандар.

Область типографиязының парлаач депшиң парлаачылары Май 1-ниң байыңдык челишилгенилг ууражыр дээр социалистик чарыкты буттарың аралыңа калбартаңнар.

Май 1-ниң байыңдык күш-ажалык белеткиг ууражыр төлөө, продукция бүдүрени улам көүсөдир, оон шынарын экинжидер, бот-үнеин чингидер дээр социалистик чарык үстүңө бүдүрүлгө черлеринде амы үле улам калбарган.

Парлаачлар эртен март айың бүдүрүлгө планын хууса бетиңде күүсөдир, типографияның депшиң аралыңа шийтиң Кызыл туугун чаалап алкандар. Чалап алган кызыл туугун олар быжыг түдүп,

Хектиң парлаачы ажыкчыларының аралыңа айың баштайгы чуртыңда бүдүрүлгө планын аракта ажы күүсөдир көрөй. Илаңың парлаачылар М. Сорокина, В. Гаврилова, А. Куркина, Н. Пономарева болгаш эскелер-да.

ССР-ның Министрлер Чөвүлелиниң чанында Эртем болгаш техника талазы-биле Ленинчи шаңналдарның комитетинде

Эртем болгаш техника талазы-биле эң-не шылгарангай ажылдар дээш Ленинчи шаңналдарны тысыр дугайында

Эртем болгаш техника талазы-биле Ленинчи шаңналдарның комитетиниң доктаалы-болса:

- 1. Арцимович Лев Андреевич, академик, ажылың ууртукчуу, Леонтович Михаил Александрович, академик, Луриянов Степан Юрьевич, Головин Игорь Николаевич, Осоев Самуил Маркович, Филиппов Николай Васильевич, Базилюкская Ольга Александровна, Брагинский Сталий Иосифович, Подгорный Игорь Михайлович, Андрианов Александр Михайлович, Синицин Василий Иванович, Явлинский Натан Аронович, ССР-ның Эртемнер академиязын атомнуң энергия Институдунуң ажылдакчылары,—1956—1957 чылдарда чарлаттыңан, бекте температуралык плазманы алыр-биле галка импульстыг күчүлүг разрядтарын шийчилөөн дээш.
2. Боголюбов Николай Николаевич, академик—тергиян агычыл болурунун теориянын болгаш тергиян дамчычыл болурунун теориянын үндөйлөрүнө чедирил келген, шөлүң кванттык теорияны болгаш статистиктиг физикага чээ артык ажылаң кылганы дээш.
3. Рауверев Григорий Алексеевич, Горькийде күртүң Н. И. Лобачевский атыг университетин профессор, —изилдиргерге хостуг радиалдарын химиянын талламына 1949—1957 чылдарда чарлаттыңан шийчилелери дээш.
4. Змануэль Николай Маркович, профессор, ССР-ның Эртемнер академиязын химиктиг физика Институдунуң лаборатория эртерезиңи,—харылашкак өскөрлишиниң бири бот-шнарларың болгаш ошалай күүдүлдерин талламы-биле 1950—1957 чылдарда чарлаттыңан шийчилелери дээш.
5. Бетехин Анатолий Георгиевич, академик, Заварицкий Александр Николаевич, академик (мечөөн), Корнинский Дмитрий Сергеевич, академик, Николаев Виктор Арсеньевич, ССР-ның Эртемнер академиязын корреспондент жеңигүүн,—«Магнетонинг рудаларын чыдар черлеринга дугайында өөрөдилге кол-бол айтырылгар» деп монографияда тайылбырлатыңан, 1955 жылда чарлаттыңан шийчилелери дээш.
6. Будио Михаил Иванович, профессор, А. И. Воеводин атыг кол геофизика обсерваториязының директору,—«Чер кырының чыгың балансы» болгаш «Чылы балансының атламы» деп 1955—1956 чылдарда чарлаттыңан эртем ажылар дээш.
7. Шатский Николай Сергеевич, академик.—ССР-ның болгаш кызыгаарлажың турар чурттарың 1.5 миңдең масштабың 1956 жылда чарлаттыңан тектониктиг картаны тургузар чорукту эртем талламы-биле ууртканы дээш.
8. Горшенин Константин Павлович, Омскиң С. М. Киров атыг көдө ажал-агыл институтун профессор,—«Сибириниң муруну кезеңиң хөрөңү» деп 1955 жылда чарлаттыңан эртем ажылы дээш.
9. Струмилин Сталий Густавович, академик,—«ССР-де кара металлургияның төөгүлү» деп 1954 жылда чарлаттыңан эртем ажылы дээш (т. 1.).
10. Эндельман Ян Марцевич, Латвия ССР-ның Эртемнер академиязын академик, ССР-ның Эртемнер академиязын корреспондент жеңигүүн,—«Латын амылдың грамматиказы» деп эртем ажылыңа Балгий филологиязын талламыга 1951 жылда чарлаттыңан шийчилелери дээш.

ССР-ның Министрлер Чөвүлелиниң чанында Литература болгаш уран-чүүл талазы-биле Ленинчи шаңналдарның комитетинде

Уран-чүүл талазы-биле эң шылгарангай челишилгени дээш Ленинчи шаңналдарны тысыр дугайында

Уран-чүүлга уран-чүүлүңүң, музыканың эң-не шылгарангай чогаалдары дээш болза театр уран-чүүлүңүң ажылдакчыларың эң-не шылгарангай челишилгени дээш 1958 чылың Ленинчи шаңналдарын тысырлыңа литератарың болгаш уран-чүүлүң талламы-биле Ленинчи шаңналдарның комитети доктаалы:

- 1. Анкишиң Михаил Константинович—Ленинград хоорайда А. С. Пушкинге тураскал дээш.
2. Товстоногов Георгий Александрович, режиссер, Толубеев Юрий Владимирович,

икч, артист—Ленинградта күртүң А. С. Пушкин атыг шийиң академиктиг театрыңа «Оптимистиктиг трагедия» деп ший дээш.

- 3. Чабунини Вахтанг Михайлович—Тбилисде күртүң 3. Паллашани атыг опера болгаш балет театрыңа «Отелло» деп балетти тургусканы болгаш Отеллолук ролун күүсөткени дээш.
4. Шостакович Дмитрий Дмитриевич—«1905 жыл» деп он бири симфониязы дээш.

Ажылчы чоннарның деткишкини Чангыс эп-сеткил Каа-Хем районда

Атомнуң болгаш водородтуң челишилгени шийтилерин Совет Эвилели чынык талламы соксалар дугайында айтырылгы ССР-ның Дээди Советиниң бири сессия шийтирээрликче чоң улаң күүдүлгүлүк күш-ажалык каттыжык турар. Сүт-Хөл райкомунуң коллективниң тамыңга хуралы бекте көдүрүлгөчүлүг эртен. Тайбыңга болгаш кижиге төлөөлө азе-кекинге сессиянык шийтилерди улаңтур улаңтур-дулаңмы болурун хуралга саңал бергенер демделеп турган. Райондуң чээ түдүп турар Культура бөлүмүңа бизинчи Оупуштайын чугаалажың болса: — Бизниң тайбың күш-ажалымы: Төрөөн чуртувустуң күчү-шыламы быжыклар. Сессиянык ол шийтирин бүрүн деткич тур мең. Культура бөлүмүңиң түдүүн хууса бетиңде доозар бис.

ССР-ның Дээди Советиниң бири сессиянык шийтилерин тамыңга ажыкчы чоннарны хуралдары «Кызыл туң», «Октябрь 30 чылы», «Коммунисттик өрүк» колхозтарың болгаш райондуң комбинатыңа, Сизиниң мың ажал-агыл черинге, райога болгаш өскө-даз коллективтерге болуң эрткилең.

Делегейге тайбыны быжылаар дээр демиселе совет улаң быжыг турушч болгаш кезеңе бүдүрүлгө болуң турар. Иччанган тайбынын хөзөң күш-ажалы-биле быжылаар бис—деп, райондуң комбинатының чазаныңа челишилгени мастери эш Кылың хуралга чугаалаң. Дехтин ажыкчыларының мурунда бүдүрүлгө планының күүсөдирин 150 хуула кулдатпазың ол хүлээңген.

Бизниң бригадалык чакың хову ажыкчыларыңа эртерге киршиңгерге бекен. Тарылыңа 8—10 ажал хүнүңде доозар бис—деп, «Октябрь 30 чылы» колхозтун хову бригадалыңың бригадир эш Дмитриев колхозчуларың ниңи хуралыңга чугаалаң.

Чокта чээ ВЛКСМ-нин Улаң-Хем райкомунуң анык механизаторларын хуралды өрттирген. Анаа «Болжог тургузуңу улам ыңай көгүлдөр болгаш МТС-терни өд организастаар дугайында» СЭКП ТК-ның февраль пленумунуң баша ССР-ның Дээди Советиниң бири сессиянык шийтилерин боттандырар дугайында Шагаан-Арыг МТС-тин кол агроному эш Сапелькин илеткел кылган.

СЭКП ТК-ның февраль пленумунуң соонда МТС-тин 20 ажал анык механизаторларын колхозтарга барып ажалдап, оларын экономикалык көдүрүңгө бүгү күш-биле ажылаар күүсөдир илдерткенер. Болжогка кирери-биле баштайгы билдирешинери Кубаның көдө ажал-агыл институтун 1957 жылда дооскан килепер Понутти база комбайнер Каба-

САРЫГ-СӨП. (Телефон-биле). Ленин атыг колхозга митинг болган. ССР-ның Дээди Советиниң сессиянык шийтилерин бүгү-ле тайбың таллаачыларының ийги күүсөдир илдерин турар деп ол митингиниң бүгү кижигилери санган.

Атомнуң болгаш водородтуң челишилгени шийтилерин хөрүүрү канчаар-да ажалың шын. Эртемниң челишилгенин кижилерин чагай чорунга, ажал-агылгың ажылаар керек. Бо талламы-биле Совет чазактың инициативаның чынык үн-биле деткич тур бис—деп, хаван ажалчымы эш Аманова чугаалаң. Ол сыйды Руковичиң, Ушкол, Падерин, Елдэк олар чынык аай деткич, санал бергенер.

Колхозчулар социалистик чарыктың чээ хүлөөлгелерин алган. Часың тарылыңа 7—8 ажал хүнүңде доозарың, тарылың гектарыңдан 15 центнер, картофелдинде—130 центнер, ногааныңың—110 центнер дүжүттү, инек саныңда 1500 килограмм сүттү, хой саныңда 2,5 килограмм дүжү азырын хүлөөңен.

Хуралды кижилерин райондуң бүгү анык механизаторларыңа кыйгырың дүжөп алган.

Хуралга 12 анык механизаторларын ВЛКСМ райкомунуң максат бижитери-биле, 3 кижини өртертик күтүлдер-биле шаңнап. Эртемниң кижилерин райондуң бүгү анык механизаторларыңа кыйгырың дүжөп алган.

Сүт-Хөлде часың тарылга

СҮТ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл райондуң колхозтарыңа часың хову ажыкчылары хүн бүрү улам калбарып турар. Чокку хүнүңгө чедир барык ийи муң га чериң шыгын базырып илдерткен, 1400 га хире черни культивазастаан болгаш хөрүн сайбарырыңче өскө-даа кемчелери чорутуңуң турар.

Срелдү хүнүңгө райондуң чамык колхозтары кызыл-тас болгаш өскө-даз култураларын чарыктың турар. Колхозтар тарылга мурунуң сугарылажыңче кичөөнгейи салган. Илаңыңа «Ишкы» колхоз 116 га, «Коммунисттик херел» колхоз 65 га чери сугаткан. Алаш булагының сууң бадырарыңга улаң күш салдының, өң аштагылаңа колхозчулардан аңгыда район төвүнүң коллективтеринден кижилер баз барып каржиң турар.

Тарылага ам-даа белеткенмөөн

Бий-Хем райондуң «СЭКП ХХ съезди» колхозунуң Кара-Хаяк участогу бо чылың часың хову ажылың даа-чагаарлашканы-биле көрүп турар. Алаңыда үш аът андымы бар, а оларын септээр хаван чок, ам кайла чыламы беңиң эки билдинмес. Ол ишкың аът илдериниң кайлазы-даа билдинмес. Уоуттар септеттинмөөн. Участокта дарган чок болганында тергелер эки септеттинмөөн.

Мурунда Чербите тускай турган колхозтун хову ажылынын бригадалык бригадиринге 6 чылың ажалың коммунист эш М. Чылыңды колхоз баштаар чери бо Умостунуң ажылың харымдалың даскан. Ам Чылың мың ажалы башкарып чорудар хамаан чок, харың Чербите азында олар.

Областың районларыңда часың хову ажыкчылары лайыкшының чоруп турда, Кара-Хаяк участогу тайбың байлаңда турарың кижиге кайгаар чүвө.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партия чырыдышыкынының четкизинде өөредилге чылын чедишкынниң доозар

СЭКП Өвүр райкомуну 1957—1958 өөредилге чылында коммунисттерниң болгаш партия кижигиниң өөс активтиң политиктиң өөредилгенин эртен чыдардан орта-наастык чоруткан.

Бо өөредилге чылында партия райкомунуң чынында тодаргай экономика өөриниң ийи чыл хуусаалыг школаның, СЭКП төөгүзү өөриниң 6 бөлүмчөсүн, агар-политика өөриниң 5 бөлүмчөсүн, агар-политика өөриниң талазы-биле бир бөлүмүн тургускан. Өөредилгениң бүгү хевирлеринде ийитизи-биле 200 ажим кизи хаара туттуган.

Өөредилге чылының эгизинде бөр бүгү бөлүмчөсү болгаш экономика школаның Октябрьниң социалистик Улут революциянын дөртен чылында СЭКП Т-ның Пропаганда болгаш агитация килдининин база СЭКП Т-ның чынында Марксизм-ленинизмниң институтунуң теистерин, ССРЭ-ниң Дээди Советинин 1957 чылының ноябрь 6-да байырлыг сессиязында Н. С. Хрущевтун илеткелен, социалистик чурттарын коммунисттик болгаш ажилтын партиядарының төвөлөкчелеринин чөвүлсү хурамының Декларациясына база Тайбынның манифести, «Колхоз тургузуун улам ийи көгүдөр болгаш машина-трактор станцияларын аде организастаар дугайында» эш Н. С. Хрущевтун илеткеленин теистерин өөринип дооскан.

«Торгалыг», «Совет Тыванын 5 чылы» колхозтарда партия төөгүзү өөринип болгаш район төвүндө тодаргай экономика өөринип ийи чыл хуусаалыг школада түнел кичээлдер организастыг, идея-теоретиктиг бедик денсөөдө эр-

тин турар. Мында пропагандистер Миряин, Сьедов, Метшев-оол, Кечил-оол олар кичээлдерин динчакчыларга билдинип, солун кылдыр тайылбырлап турарлар.

Партия чырыдышыкынының четкизинде бөлүмчөсүн, тодаргай экономика өөринип школаның пропагандистерине шымырак билгитип, пропаганда ажилының талазы-биле дуржулгалыг эштерин партия райкомун шыны алган. Бо өөредилге чылының иштинде пропагандистерин семинарын 3 катан эрттирген.

Бөлүмчөсүн болгаш школаларың динчакчылары В. И. Лениниң ажалдыгын уагт сонугургал-биле өөринип турарлар. Чокта чаа политэкономика өөринип бөлүмчүн динчакчылары-биле «Империализм капитализмниң дээди чадазы болур» деп В. И. Лениниң ажалына семинар кичээли болуп эртен. Семинарда белеткенип тургаш динчакчылар ол ажалдыг эге бүрүзүн кичөөнөйлиг номчуп, көспектилеп, ортан ушта бизилгелерин кылып алган турган. Семинарда чүве чугаалаан эштер, илангыя Бойду, Даваа, Кечил-оол ол номчуп кол теоретиктиг чүдүлдерин бо үениң байдалы-биле холбаштыр, амгы капитализмниң чижектерин көргүзгөн орадажып турганнар. Иччангаш семинар бедик шымыралыг эртен.

Индиг болза-даа коммунисттерин политиктиг өөредилгенин чамдык партия эге организастары дыкя четпес учуртуп турар деп чүвени айтыр керек. Ош түнелдинде кичээлдер үстүр, чамдык динчакчылар кичээлдер үстүр таварылгалар бар. Чижээ, «Кызыл тук» колхозта партия төөгүзү өөринип бөлүм (пропаганда эш

Э. Очур), район төвүндө агар политика өөринип бөлүм (пропаганда эш Сапрыкин) март, апрель айларда 2—2 удаа кичээлдер үскенер.

«Коммунизмче орук» колхозта партия төөгүзү өөринип бөлүмүн динчакчылары Балган, Насык-Доржу, Дуутын-оол олар өөредилге чылының дургузунда 7—8 кичээлдерин, район төвүндө ийи чыл хуусаалыг экономика школанының динчакчылары Дүмөндөй, Далай-оол, Чамзыр олар 4—5 кичээлдерин үскенер.

Марксизм-ленинизм теорияны бот-өөредилге-биле өөринип турарларын өөредилгенин партия райкомундан кошмак контролдан турарын ажылап алгаш чамдык эштер теоретиктиг билин белитпейн турар деп чүве хынаадалан илэрөө. ВЛКСМ райкомунун секретары эш Күнчү, мал эмчи эш Черниковский, районун ийиш ажил-агыйының начальниги эш Дугденең олар бот-өөредилгелиг бис динчакчылар хап алгаш, чүвү-дээ өөремейн турган илэрөө.

Түнел кичээлдерин организастык чорудуп, өөредилге чылын чедишкынниң доозар соруга ам партия организастары болгаш пропаганда-теоретиктиг мурунда туруп турар. Бөлүмчөсү болгаш школаларга түнел кичээлдер май биринч бетинде бистик районга доостур. Өөредилге чылының түнелин май айның иштинде партияның ажил хуралдарына чугаалажып өөр болгаш келир өөредилге чылына белеткелдерин эгелээр.

С. ОЧУР.

СЭКП Өвүр райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдининин эргелекчиин.

Би-Хем районунуң Ленин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң саанчылары ажилчы чоңарының улуг байырлары—Май бирге уткуштур сүт саалдазының талазы-биле районга бирги чер дээш демисежип турар.

Саанчылардан Донгак Мумбалдай март айда 14 саар инектерден 1384 литр сүтү, Байкара Эник-Кара 14 саар инектерден 1527 литр сүтү сагган.

Чурукта: Ленин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң сүт-бараан фермазының эргелекчизи эш С. Хөлдүгбейниң март айның дургузунда районда сүт саалдазының байдалын саанчыларга таныштырып турары.

Фото С. Феоктистову.

СЭКП Өвүр райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдининин эргелекчиин.

Колхозчу малчыннарда

Эртин районда агаар-бойдустан байданы берге-даа болза, «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агый артелиниң малчыннары малды хорамчага таварыштырбас, малдын чаш төлүн чидирг чокка алыр дөш куженишканын ажалдап турарлар.

Хойжу Шириндивининиң кадамында 400 баш төрүүр хойлар кыштан менди ажып турар. Төрөөн 270 хойун хураганнары чидирг чокка алдынган. Шириндивин ам төрүүр 130 баш хойларын чаш төлүн менди алыр дөш, дүөс дежурыйлап, хүндүсү кадаты күштедирип турар.

А. МУМБАЛДАЙ.

Өвүр районунуң «Торгалыг» колхозунун эшкүү массалык-биле чаа-да оодол эгелее. Бады, Санаа, Сүрүн-оол, Шымыр оларын 188 эшкүү анайлаан, 193 анай менди өзүп турар. Эш Бадының 57 эшкүү 62 анайы берген. Сүт-бараан фермазында 93 инек төрөөн, 90 бызаа алдынган. Севялбаз бирги кварталда бир инектен-не 265 кг, 10 инектен ийитизи-биле 2650 кг сүт сагган.

Д. ДАМБА.

Саар инектерниң ажаалга, чөмөгилгезин эжиткенин тудум-на хөй сүтүз бөрү. Би-Хем районунуң «СЭКП XX сьезиди» көдээ ажил-агый артелиниң № 2 сүт-бараан фермазында 54 инек бызаалаан, оларын бызаалары семс-шымырак доругуп турар.

Фермазын ажилчылары сүт саалда-

зын көвүдөдир дөш бүгү хөмчөгүн ап, саар инектерин тургузур чөмөгилп турарлар. Эртен чылдың бо үезинде саар инектен-не 2,5 кг сүт саап турган болза, ам 5—6 кг-ны саап ап турар апарган. Саанчылар Адыаа, Чорунмаа олар фермада социалистик чарыштын мурнакчылары болуп турарлар.

О. ЕНДАН.

Эртин районунуң «Чаа орук» колхозунуң төөсө кадарчы Бадаа ам 100 ажим төөсө бар. Бо чылын төртүтүнгөн 10 боданын өстүрүп турар.

Колхозун № 2 хөй мал фермазының кадарчылары Каржаа, Сидоо, Дажы, Сотпа оларын хонюлан 773 хой хураганнаан, оларынч 783 хураганнары семс-шымырак өзүп турар.

Т. ДЮНДУПЕЙ.

Эртин сүт-Хөл районунуң «Алдан-Мадыр» колхозунда база бир мурнакчы малчын. Эртин бо чылын кыштаага чурталга бажыннан болгаш чааанга экижи-ди кылдынган 2 кажааны бөдү тудуп алган. Ол ам чааанда көшө берген.

М. БАЙСЛАН.

Малды хүр чыл ажырган

Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозта коммунист Дыды-оолдун эргелекчизи шөөр мал фермазының коллективни кыштагалдышыкынын организастыг эки эрттирген. Хар уагт, ыштын чамдык айларын соок дыныг болза-даа Фермазын малды хүр чыл ашкан.

Сөөлү хүннерге чедир төрөөн 527 хойларын 527 хураганнары, 363 эшкүлдерин 387 анайларын малчынар шунтузун доруктуруп алган. Фермада М. Седип, М. Артаа ишкеш күш-ажылга кызымак малчынар хөй.

С. СОТНАМ.

Школа коллективинин фермага шеви

Чаа-Хөл районунуң төвүндө ортумак школаның башкалары болгаш өөринип чыгып 50 хире кизи «Найгыз» колхозун сүт-бараан фермазына бир хүн шеф организастаан. Шефчилер 15 тонна инек өлөөн бөлүп оваалаан. Кажаз иштинде ногаан сула саванын, слястоу болгаш тарма артышкынынын бөлүп чурумчуткан. Ош ийи фермазын инек, бызаа кажааларын чугайлап бергенер.

В. АРАНЧАА.

Сизимниң ыяш ажил-агый черинде

Баа-Хем районунуң Ситиме ыяш ажил-агый чериниң партия организастарының составы эвез-даа болза (шүбө коммунисттер) ажилчыннар ортузуна организастыг болгаш кижилдигелиг, кулду-тур-массалыг ажилдарын улам экижидерине угаткан чамдык ажилдарын чоруткан. Парторганизация партия кижигинү өөс активке, профивиле болгаш комсомол организастарына дайнып ажалдап турар.

Будуралге амдыралының айтырларын партия, профивиле организастарының каттышкан хуралдарына чугаалажып турар. Илангыя ыяш ажил-агыйын Белбей участыг Сизим суурдан элөөн ырак черде туруп турар. Ол участыктун (начальниги эш Умкинсий) ажилы өскө участыктардан эки бөлүмү будуралге планын ажар күтүсөдүп турар. Мында ажилчыннарын хергелгелерин хандыр талазы-биле айтырганы чокта чаа администрацияны болгаш партия, профивиле организастарының каттыш-

кан хуралына чугаалажып. Ол участыкче недель санында клубтун, почтаның, эмнеге чериниң болгаш магазининиң ажалдыкчыларын, активти чорудуп турарын шийтирөөн. Ош күтүсөдүп организастап турар. Иччангаш Белбейте ажилчыннарга почтаны, эмнеге дуаламчыны, хергелгел барааннарын чедир берип, солун концерттерин барып көргүзүп турар.

Партия организастарының чынында лекторлар бөлүп тургускан. Мында башкаларын болгаш албан хаакчыларын кичиртирген. Олар ажил шагындан хоступ үелерде лекциялар номчулгаларын болгаш бөлүп беседаларын ажилчыннарга кылып берип турарлар. Масс-политиктиг ажилды ай сайында план буугаар чорудуп келген. Лекторлардан эштер Н. Езов, А. Сомова олар чыл эгезинде бөр 3—4 лекцияларын номчаланар.

Парторганизациянын чынында агар политика өөринип бөлүм доктаамал ажалдап келген. Мында 16 кизи өөринип турар.

Бөлүмүнүн учуртукчузу коммунист эш Езов кичээлдер чорударына эки белеткедип экен турар. Парторганизация ол бөлүмүнүн ажилынын дугайын ажык хураалга чогуур үезинде чугаалажып болгаш чамык динчакчыларын кичээл үзүп турган чорун чидирген. Кичээлдердин чоруп турары солун база амдырал-биле холбашып болуп турар.

Ол бүгү хөмчөгөл бистик ажил-агый чедишкыннериэсти өстүргөн. Бо чылын бирг кварталында ыяш белеткеленин планы 146 хуу күтүстүнгөн. Иччала-даа ыяштын сөөртүтүрүп планы күтүстүнгөнүн минип керек.

Клубта уран-чүүл бөлүмүнүн ажилы ам-даа чогуур деннеди хандырбайн турарын айлтыс чогуур. Бо талазы-биле комсомол организастык (секретары эш Хорва) инициатива чок ажалдап турар. Индыг четистерин моон сонгаар узуу-кап алыр жураут бис.

А. ИЛЕНДЕЕВ.

партия организастарының секретары.

Семинар организастыг эрткен

Чокта чаа СЭКП Өвүр райкомуну пропаганда-теоретиктиг, хана солуннарын редакторларының ийи хонуктун семинарын эрттирген.

Семинарнын киржикчилери «Колхоз тургузуун улам ийи көгүдөр болгаш МТС-терин аде организастаар дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Советиниң бедик чыныкы бирги сессиязының материалдарынын, бүгү делетгел байдалының дугайында болгаш өскө-даа темалар дугайында лекцияларын, партия чырыдышыкынының четкизинде түнел кичээлдерин калчаар чорудар дугайында болгаш хана со-

луннарын ажилы экижидер талазы-биле беседаларын динчакчылар.

Пропагандистерниң болгаш хана солуннар редакторларының дуржулга солчулгалык база чоруткан.

Д. СПИРИН.

Колхозтарнын экономикактиг үндезинин улам ыңай быжыглаарынче

МТС-терин аде организастарын бот-тандыр болгаш колхоз будургалыгын техниктиг хандыргалык улам ийи экижидер талазы-биле үениг саналдар бүгү улустун чугаалажып көрүшкүнү чоруп турда болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советинин бирги сессиязына үнгөн элөөн хөй саналдар МТС-терин аде организастаар дугайында хүлөөп алдынган Хоойлуда кирген.

Божмак колхозтарга организастыг дузаны көргүдүр, хокудангай колхозтарын дуржулгалыг шымырак учуртукчулар-биле быжыглаары, мурнакчы ажил-агыйнын дуржулгалык өскө колхозтарга пропагандаларын болгаш негиздерин чаа-биле организастарының өргөжөк чугаалажып эш Хрущев сессияга допчу харызына айтыкан. Индыг колхозтун дуржулгалык районга негиздериниң чугаалажып бүгү колхозчулар билген турары чугада. Хокудан турар колхоз мурнакчы колхозтун депивилеге кыял чеди алыры, ону чеди алыр дөш чүвө кыла чогуурга деп чүвени колхозчу бүрүзү билген турары чугада. Мурнакчы дуржулган шидөөдүп алырының үндезинин мында деп эш Хрущев түнел чугаалаан.

Колхозчуларын күш-ажыл төлөвлүрүн амыг туруп турар системаны өскүрттирнин, күш-ажылдын будуртукчулугу улам ийи өстүрениге ийи берип турар хөмчөгөлериң бирөөн болур акша төлөврүгө шилчиринин өргөжөк чугулазының дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советинин сессиязында депутаттар санал кийрип турганнар.

Күш-хүнү бөдүнү таарымчалыг ролөн ойлаан болза-даа, күш-хүннерин барымдалап төлөп турар төлөвлөрин амыг системаны колхозтарын организаста ажил-агый талазы-биле улам ийи быжыглаарына мондок болуп турар апарган деп депутат Д. С. Полянский бодунуң чугулазына белгелгелген. Краснотар крайның дуржулгалык буугаар алырда мурнакчы колхозтар ам-даа болза колхозчуларын күш-

ажылын акша-биле төлөврүнче шилчип болуп деп эш Полянский санап турар. Ол дөргө солун болгаш өөринип көрүп болуп санал. Колхозчуларын күш-ажыл төлөвлөрүн акша-биле төлөврүнчө шилчир чорук колхозчуларын күш-ажылын ийи-кейин чугаа чокка бедик дөш коллективтик ажил-агыйга күш-ажылын шыны организастарынын чугула чүүдү болур.

Күш-ажылды акша төлөврүнчө шилчир чорук бот орулга чарылгага үндөз-иле колхоз ажилын организастаар арганы бөрү. Дуржулгалыг эки учуртукчуларын шилчип ап, колхозтарын быжыглаары-биле чөмөгөлөр колхозчуларын күш-ажыл төлөвлөрүн акша-биле төлөврүнчө шилчир чорук колхозчу тургузууну улам ийи чаатжайгырына уагт бөзм болган турар болур.

Депутат эш Полянскийниң саналына немесе чогуур чүүл болза, колхозчуларын күш-ажыл төлөвлөрүн акша-биле төлөврүнчө шилчир чорук чүгө болдунар өвөс, харын бо үениң байдалында бүгү колхозтарга болдунар өргөжөк чугула чүүл болур деп чүвени көдө ажил-агый артелиниң амыг туруп турар экономикактиг байдалынын, экономикактиг үндезинин анализин бадтыкп турар.

Көдө ажил-агый артелиниң экономикактиг үндезинин болза колхоз тудуларын, чөмөгөлөр-хөмчөгөлөр болгаш боттарынын будурган продукцияны артель кижигүннериниң коллективтик өнчүү болуп турар деп экономикактиг айтыргалар талазы-биле бистик литературага айтып турар. Бүгү улустун өнчүү болуп турар болгаш колхозко мөңгөз-биле быжыглаач черде колхозчулар ажылап турарлар деп айтып турар. Индыг болза-даа амыг экономикактиг байдалы, тодаргайлаарга өнчөк хамарышкан байдалы бо чүүл долу хөмчөгөл-биле өвөс тодарып турар деп анализ көргүзүп турар.

Колхоз бола рынокта онзагай байдалың хараазы-биле продукциянын саарылан артышкыларын өртөөгө хамарышталып ылгалды ап тургаш, ол ы-

гал артель кижигүннериниң күш-ажылынын өвөс, а колхоз продукциянын үндезиниң артышкыдыг чүүдү—тодаргайлаарга улус ажил-агыйнын чер ажилында өскө адырларын будурган национал орулгалык хувааттыгын көзө болуп турар.

Ол болза социализмниң байдаларына таптылган чер рентазынын онзагай хөмчөгөл болур. Иччангаш өрүндө талазы-биле бүтү ийи-кейинде болуп турар черге, керек кырында колхозтун бо хөмчөгөл өнчүү болдуруп турар. Колхоз продукциянын артышкыдыг көзө артель бүрүзү бөдүнүп турары-биле хоступ баш билер чорук МТС-терин аде организастаар дугайында хүлөөп алдынган Хоойлуда кирген.

Колхозчуларын күш-ажыл төлөвлөрүн амыг турар турар системаны өскүрттирнин, күш-ажылдын будуртукчулугу улам ийи өстүрениге ийи берип турар хөмчөгөлериң бирөөн болур акша төлөврүгө шилчиринин чугулазын артельдик холунга берип турар, тодаргайлаарга өнчү болуп турар черде тодаргай орулгалы алыр арганы берип турар.

Иччангаш көдө ажил-агый артелиниң экономикактиг үндезинин чүгө колхоз тудуларын, көдө ажил-агыйның чөмөгөлөр-хөмчөгөлөр болгаш боттарынын будурган продукцияны артель кижигүннериниң будурган продукция ош өнчүү болуп турарында өвөс, харын национал орулгалык хувааганьын чуруму-биле алдынган каттышкан нияти продуктунун көзөгө база өнчүү болуп турарында.

Продуктуларын баш билер чорукту дашчыттыр чери колхоз чамдык талаз өнчү болдуруп турары-биле холбаштыр онзагай рентазы алыр чорук бистик ажил-агыйныста үнө хоойлаууну тодаргай илэрөөшкени болуп турар деп чү-

вени экономистер бизнессерин. Өнчүүнү амыг амыг талаларын тодарып турар өрүндүктү нормаларын онзагай болуп турар чоруп ол фактыларын илэрериң бергелдеп турар.

Продуктуны өртөөгө хамарышталып ылгалды алыр чорук болза, көдө ажил-агыйнын колхоз секторунга күш-ажылдын өн-не кууд будуртукчулугун бар болурун керек кырында боттуп арганы болуп турар. Колхоз будургалыгын продукциянын үндезинин денсөөгө каттышкан хувааттыгын нияти продуктунуң кезин база кирип турар болганда, продуктунуң чамгыстың хөмчөгө будурениге бо байдалдарга ниятиге өргөжөк чугула шаг-өң ажил-агыйнын ол адырында будургалыгын ортумак байлазы-биле өвөс, а депивилегел байдалы-биле тодараттылар.

Көдө ажил-агыйга продуктунуң чамгыстың хөмчөгө күш-ажыл чарыгдаларын ортумак нормазы ош будургалыгын ниятинин өргөжөк чугула шаг-үзүн илэретпейн, харын ниятинин өргөжөк чугула шаг-үзүнн нормазында бедик болуп турар. Үнө хоойлаууну күшүтү болуп турарынын ол тода илэрөөшкенинин дугайында илангыг билишкени болза ажил-агыйны тодаргай учуртуп, ону шыны орук-биле башкаар арганы ажил-агый учуртукчуларына берип турар.

Социализмниң байдаларына тыштып турар онзагай рента болза үнениң категория болур. Ол рента колхоз будургалыгын продукцияны өртөөгө тыштып турарына кирип турар, ол дөргө таарымчалыг өвөс болушкун деп чүвени билеп алыр берге өвөс. Индыг болза-даа үнениң өскө категорияларын күш чок болдуруп шылаазы ышпаш, ону база-да чайданды ийиңе азы күш чок болдулары болдунас. Көдө ажил-агыйга, илангыя колхоз будургалыгына күш-ажылдын будуртукчулугу улам ийи бедир-биле кады продуктунуң өртөөгө ол онза рентамың үлү өвөжээр.

Артель кижигүннериниң будургалык күш-ажылынын чарыгдалы-биле холбашпаан онза рентазы алыр арга будургалы-

гениң хөмчөгө улгатырарында колхозчуларын материалдык сонугураган кудулдандып турар таварылгалар бар. Ол булушкуну чайданды чүгө көдө ажил-агый артелиниң кижигүннериниң орулгалык нияти түнелгине ол факторун саядарын бөдүрбайн тургаш чайданды болур. Ону ам туруп турар көдө ажил-агый артелиниңден хоорук хөмчөгө кылып болбас, чүгө дөргө колхозчулук орулгалы колхозтун орулгалында, а колхозтун орулгалы — хамарышталыг өртөөгөдөр шуут хамаржыр.

Бүгү улустун өнчүүгө угаткан бурут бөзм болза, ам бо үеде анги-ангы болуп турар колхозтарын өнчү талазы-биле чамгыс системале, колхоз каттыжышыкынына каттыштырар болур.

Колхоз өнчүү — продукцияны болгаш будургалык чөмөгөлөрү-биле улам ийи нияткелештир чорук колхоз рыногунга саарып турар продуктунун өртөөгө болгаш колхозчуларын орулгалы хамарышталып ылгалды саядаларын чайданды. Чүгө индыг арга-биле продуктунуң үндезинин ош бөдүн тодаргай чарып болур. Элөөн кыш колхозтарын денсөөр талазы-биле каттыштырарга оларын сонугуладалыг органы, колхозтар сьезидин тургустунар. Колхозтарын каттыжышыкынынын дугайында юридиктиг амыг үндөзлөш ол органның холунга каттышкан колхозтарын нияти өнчүүн башкаар эргелели шилчип бөр. Ол эргеле болза, акшалаңдырышкының айтыргаларын, планнашыкынын нияти айтыргаларын шийтирээр, колхоз каттыжышыкынына кирген колхоз бүрүзүнүң ажил-чорудулгалынын сан болгаш оперативтик контролон боттандылар, колхозтарын будургалык, сан-өө планнарын болгаш отчеттарын бадылаар.

Колхоз өнчүү—продукцияны болгаш будургалык чөмөгө улам ийи нияткелештир чорук колхоз рыногунга саарып турар болгаш колхозчуларын орулгалы берип турар продуктунун өртөөгө хамарышталып ылгалды саядаларын чайданды болур.

Колхозтар каттыжа берге онзагай рентазы амыг амыг колхоз бүрүзү өвөс, а колхоз каттыжышыкынын амыр апар.

В. НОВАЛЕВ.
экономист.

С О В Е Т Т У Р Г У З У Г

Район Соведин сессиясы

Ажычы чоннар депутаттарынын Чоён-Хемчик район Соведин чоокта чаа болуп эрткин чедиги сессиясы 1957 чылда районун улуу ажыл-агый планынын күөселдезини болгаш бо чылда соругаларынын дугайында райкуском даргазынын ораалакчыи эш М. Базыр-оолдун илеткелни динчан чугаалашкан.

Улуу ажыл-агыйнын планын оваалгаларын күөсөдиргиче ажычы чоннарын организаастар талазы-биле Советтер эээн хемчеглерин алганымда түңнелинде район эрткин чылда болуун мурунга тургустунган соругаларын багай эвес күөсеткенни сессия демделдеэн.

1956 чылдазында деңээрге, эрткин чылды район сүтү 250 тонна, эыт 204 тонна, дүтү 27 тонна хөйүн күөнеге дужааган. Районун колхозтары инжк бүрүздүнд ортумаа-биле 850 литр сүт саар планын тургаш, 1017 литрин салган. Колхозчуларынч чуртталга туудунун чылда 101 ху күөсеттинген. Районда күрүсөдиргиче чедерин Чоаана МТС болгаш АТК эрткин чылдын бүдүрүге оваалгаларын ажыр күөсеткенер. Ол ышкаш Чоён-Хемчик райпоуу бараан сээрылганын болгаш беткелдеринин чыл планын база-ла багай эвес күөсеткен.

Ындыг болза-даа, районун улуу ажыл-агыйын хөдүлдер херекте улуз четпестернин ам-даа барын сессияга депутаттар болгаш активчилер чиди-биле шүтүмчүлөөннөр. Эрткин чылдын чакы тарылта ажилдарын чорударга чамдык колхозтар болгаш МТС агротехнигат хемчеглерин эки сакнааындан колхозтар тараа куь-тураларынын га бүрүздүнд ортумаа-биле чүгө 6 центер дүжүттү алган (плана 12 центер). Ылангыа «Хорум-Даг», «Коммунистиче орук» болгаш «Искра» колхозтар дендин чавыс дүжүт алганнар.

Колхозтар четчир санныг мал чемперин база-ла беткелеп албан болгаш ону чарыгдарыга чогуур үчөт тургусулаан. Агы үеде чамдык колхозтарда мал чемперн үзүлген. «Коммунистиче орук» колхоз дыла хөй силосту чыдыын каан. Ниятиничи малынга чогуур чем сууру тургустунмаанынч түңнелинде бо чылдын районда илтижи-биле 2900 баш шээр мал болгаш 400 баш мыйыстыг бода мал чидирягте таварышкан.

Районун улуз бүдүрүгелеринин бирээин болур райулетпур комбинат эрткин чылдын бүдүрүге оваалгааны күөсөдир хамаан чок, харын 64 муң рубль когарал-гел болган. Ол ышкаш районун коммунал ажыл-агый контораны хоорайнын электростанциясын, чунар бажынын тулар планын күөсеттөөн. Туудугарга болгаш хоорай чаагайжылдыгына көрдүнген 50 муң рубль ажылдаттырмаан. - Ол болза, район Совединин (даргазы Красный), Чоаана хоорай Совединин (даргазы Радный) болгаш Коммунал ажыл-агый конторазынын (начальниги Сотла) дендин четпес ажылынын түңнели деп сессия буруу шаап көргөн.

1957 чылда район бөдөдиргич күөселдезини болгаш бо чылдын бөдөдиргичини соругаларынын дугайында айтырыгы сессияга база чугаалашкан. Бөдөдиргичи оругалыг талазы чүгө 84 хуу, чарыгдалдыг талазы 90 хуу күөсеттингенни сессия демделдеэн. Чоён-Хемчик райпоуу 23 муң рубльди, Коммунал ажыл-агый конторазы 30 муң рубльди, а ол ышкаш Хөндөгрей, Хорум-Даг, Чоаана, Чыргакы көдө Советтер чондан чыыр үндүргүлөр талазы-биле дыка хөй түнү чедир кирибөөн чорук сессияга илерөөн.

Райсаң кылдызынч (эргелекчи Коваленко) дыналда чогундан эрткин чылдын

чамдык көдө Советтерге сак-хөе чурумун хажыткан 17 таварылгалар болган. Чоаана көдө Советтик секретары турган Солаан-оол 19 муң рубльди, оод сонда ол Советке секретарылап кирген Хомус-оол 3000 рубльди, Чыргакы көдө Советтик секретары турган Достай-оол 7000 рубльди саччыдан турда, ол Советтерини даргалары Чигир-оол, Бора-Көже оларынч саччыгачыларга өмкөржип келгенин, Шени көдө Советтик даргазы Дамдын-оол болуун секретары-биле сүдчөдөжип алгаш, ай санында алыр шалымдын 20—25 хуу өстүрүп алган турганын, а ол Советтик секретары Седино-оол онуг казар арга-биле күрүсөдиргич 5000 рубль түнүт ашка-хөргөдирини саччыдан фактыны сессиянын киржикчилери шыгымы шүгүмчүдөп илереткенер.

Сак-хөенчү чурумун хажыкты, смета акшаын ажыр чарыгдар чорукту районо (эргелекчи К. Селин), райкалык камгалаа килдик (эргелекчи Ховенский) база болдуруп турган. Ылангыа школа, интернаттарын сак-хөе чарыгдалыгына чогуур дыналданы тургусулаанында районун школарында 44 муң рубльдин аш-нем, илик-теп аймаа саччыгачтыгына сессияга илереп турган.

Эрткин чылдын четпестерни катаптавай, районун улуу ажыл-агыйын хөдүжөр талазы бо чылдын планын оваалгаларын күөсөдиргиче база район бөдөдиргичи оругалыг болгаш чарыгдалдыг талазынын ботландырычыче ажычы чоннарын сыйры организаастарын, сак-хөенчү чурумун быжыгдарын район Совединге болгаш көдө Советтерге шыгымын хөдөдирбишаан, чугаалашкан айтырыларын талазы-биле тодаргай шийтирнин сессия хүлөөп алган.

С. СЕРИН-ООЛ.

Чаагайжып турар

Барыи-Хемчик районун «Большевик» колхозунун төвү Ыгылак суурда культура амдыралдык чаа туудуглары чыккач келген турар нежекип турар. Азыра 7—8 чылдар бурунгаар 10 ажыг бичи бажыгачыгаштар турган болза, агы үеде таныттынмас кылдыр өскөн.

Суурнуң кудумчулары арыг-силит, бажындар шүптү дугаарлаттынган. Школа, эинелге, клуб дөөн ышкан албан организация черлерини девискээри долганнар херемниг, херим бүрүзү бөдүлүт.

Эрткин чылдарда чурттакчылар төрөөн суурун ногааччылар сорулга-биле аяны-бүтү 900 мылты олуртуулаан. Ол ыштар чайгы үеде суурга ногаан өңү берип турар. Бажындар даштында огород шөдөр кажаалаттынган.

К. КОНГАР.

Дээштиг болуп турар

Улуз-Хем районун Жданов аттыг колхозунун баштаар чериниң база партия эге организаастарынч органи «Ары» деп хана солун чыл эгезинден бээр 4 катап үгөн. Хана солунга колхозуна-ла шүгүмчүдөдир материалдар бижиттинип турган. Шүгүмчүдөдир материалдарынч ил-биле ажыл-агыйда четпестерни узуткаар хемчеглер алдынып келген.

Энге-Мадырның кадарган инестери кыжык кончуг артан турган. Ол дугайында «Арыга» бижиттинген шүгүмчүдөдир материалдарынч ил-биле колхоз баштаар чер, кадарыга дузаын көргүзүп, хемчеглерин алган. Оон түңнелинде Энге-Мадырның инестери кыштан хорамча чок болган. Ол ышкаш февральдын баштагы чартында колхозта чеди чыл школарынын олар мажы төне бергени хана солунга үнүп келген. Колхозта партия организаасты организаастыг хемчегин ап, школага бар чүгүдү доран-на өөрүттүп беткелткен.

Хана солунга үгөн шүгүмчүдөдир материалдар колхозтун ажыл-агыйында четпестерни чайладырынга улуз ролду ойнал турар.

К. САНДЫЙ.

Малчындар ортузунга садыгны эки организаастар

Чоён-Хемчик районда «Искра» көдө ажыл-агый артели областың улуз колхозтарынын бирөөн. Ында магазин эргелекчи эш Долгак Чиндолду чүгө районун эвес, харын областың дээр садыгчаларынын бирөөн деп санап турар.

Ындыг болза-даа, эш Чиндол болуун ажылында чамдык чедипшиктерге сөөлү үеде менээренип, эвөөн эвес четпестерин бөдүп турар. Ылангыа малчындар ортузунга садыгны организаастарынче ол кичөөгейни салбастаан, чамдыкта салын алыгчыларга эвөдө эвес чоруктарын болдуруп турар апарган.

Магазин эргелекчиси эш Чиндолдун ажылында бо четпестерни Чоаана көдө Совет болгаш Чоён-Хемчик районунун баштаар чери эскербейн турар. Садыгынын ажылында бо четпестерни узуткаар, малчындар болгаш тараажылар ортузунга садыгны үлөгөдир организаастары чүгүла.

С. КУУЛАР.

Одаар ыяш бетелкелн

(Редакцияга чагаалар долчулалы)

Баш-Хем районун «Бурунгаар» көдө ажыл-агый артелиниң келжигнери колхозта школарын 1958—59 өрөдиге чылдында олар мажы шөф-биле беткелтпел турарын эш С. Надыл-оол бижөөн.

Чоокта чаа бир улуз хүнде колхозчулар миж беткелтөөн, 40 кубометр мылты капкан, школа чанында өөрүттүп дүжүргөн. Школарынч олар мажы колхозчулар болгаш школарынч үстүбү кавестарынын өөрөдиркчилери шөф-биле беткелтөөн.

Эш Д. Монгушту Барыи-Хемчик райондан бижөөн болза, Ак-Довурак чеди чыл школарынын директору эш Биче-оол чыл-чыла-ла школарынч олар мажы баш бурунгаар беткелткөдир ап келген.

Эрткин чылдын 1200 кубометр мылты беткелткөөн, школа чанында дүжүртүп алган. 1958—59 өрөдиге чылдында олар 670 кубометр мылты, 69 тонна хөмүр дашты беткелтөөн, школа чанында дүжүрүп алган.

Школарынч олар чүгүн беткелткөөн АТК улуз дузаын көргүскөн. Кызыл-Мажалык көдө Совет, оод даргазы эш Кулазов школарынч ажылын соңуурган көрбөйн турар болгаш оттулар чүгү беткелкөөнине дуза көргүсөөнине демделдеэр херек.

Току районун «Май бири» колхозунун оттулар миж беткелтөөр бригаданы бо чылдын 4000 кубометр мылты беткелткөөн, албан организация черлеринче садар. Бригада агы үеде чүгө 300 кубометрин беткелткөөн А. Банда бижөөн.

Миж беткелкөөнине 70 ажыг колхозчу хөдөдиркчилер ажылдат турарлар. Оларынч илтинде ажыл нормазын ажыр күөсөдир турарлар хөй. Ол күштү шыг организаастап, миж беткелкелни дүргөдир дугайында колхоз баштаар чери салын салбайн турар.

Буга ашталгазында

Сүт-Хөл районун «Алдан-Мадыр» көдө ажыл-агый артелиниң баштаар чери тарылга шөдүн сугат-биле хандырычыне баш бурунгаар улуз кичөөгей салын турар.

Артель келжигнериниң нинти хурамы Алаш бугазынын дөзүн болгаш оон үнүн алдыга казар деп шийтирлөөн. Ол ший-

тирпн амдыралга ботландырычы-биле 180 ажыг колхозчулар Алаш бугазынын ашталгазында организаастыг болгаш улуз күненишининч ажылдат турар. Олар узуну 18 километр чери алдыга казып аштал турар.

М. ТАНГЫТ.

Четпестерни дарый чайладыр

Баш-Хем районун Тарлаг көдө Советин чоокта чаа болуп эрткин сессияны «Өк» совхозтун болгаш Ленин аттыг колхозтун чакы тарылгага беткелткөөн ажылынын дугайында ол ажыл-агыйларынч агротехнигарынч илеткелдерин динчан чугаалашкан.

Совхозта техникаынч септелгези колдуунда дөзүлгөн, тараа культураларынч үренинери четчир, тыртар күш куралтынган болза-даа, хову бригадаларынч, агы-агы агреттарынч ажыл планы бөдөдиргичиниң, 30 гектар черге тарыр

картофель үренин чок. Ленин аттыг колхоз МТС-тен 13 тракторларын сатып алган болза-даа, оларын артык кескери алдырмаан, кывар, чаар материалдар беткелткөөн, үренинеринч шынар чавыс, 150 га черге өтүртүү кукуруза, 10 га черге—ногаалар үренинери чок, 70 тонна кызыл-тас үренинин катап арыглар жуурга таварышкан чорук илерөөн.

Сессияга депутаттар болгаш активчилер үстүнде четпестерни дарый чайлап хемчеглерин айыткан «тодаргай савалдарын бергениер.

Моон мурунда чылдарда чакы тарыл

рылга үренинде көдө Советтик даргазы эш Чамыянын төвү турлагарже үмөйи турганын айыткан, Советтик бүтү депутаттарынч күжүн тарылгаже уладыларынч чугулааны депутат Тиряко айтыган.

Советтик девискээринде совхозтун болгаш колхозтун чакы тарылга ажылдарын 8—10 хүнер илтинде белж агротехнигат илеткелдер баугаар доозарын хандыраар хемчеглерин айыткан шийтирнин сессия хүлөөп алган.

А. ОЧУР.

начальниги (ол-ла киж болу прораб), бухгалтер болгаш ажыл-агый эргелекчи турар деп айыткан өбүлөөсүн шийтирнин шүт хажыткан, конторанынч начальнигинден агыда прорабы, бухгалтеринден агыда кассирни база тургусулап, шалың төлөвиринге хөй артык чарыгдаларын бөдүрүгөн. Аверьяновтун буруу практиказын, а ол ышкаш суур чаагайжылдыгына көрдүнген акша-хөргөдирини ажылдарына чогуур контролду тургусулаанын эвөө суур Совединин күөсөдир (даргазы Сарай) сессияга депутаттар болгаш активчилер шыгымы шүгүмчүдөдир таварыштырганнар.

акша-хөргөдир болгаш бот оваала үндүрүңү акшаын чүгө чогуур соругаларына ажылгаан турарын хандыраар суур Совединин күөсөдиринде, а ол ышкаш септеле-тууг конторазынын начальнигинден сессия шыгымы негөөн, суурнуң бааар шөдүн тууду тургузар, Ленин, «Найрал» кудумчуларын чаагайжылар, өрт камгалагына хөргөлөөр суг кураавырын тургузар, суурнуң дарыгынч тударын эгелөөр, кудумчуларынч бажынаарынч дугаавырынч чурумчулар болгаш бөдө-даа хемчеглерин айыткан шийтирнин сессия хүлөөп алган.

Г. АНФИЛОВ, суур Совединин депутаты.

Бюджет хөргөдирин чогуур сорулгазыга ажыглаар

Чаа-Хөл суур Соведин чөдиги сессия суур чаагайжылдыгынын дугайында септеле-тууг конторазынын начальниги эш Аверьяновтун илеткелни чугаалашкан. Контора эрткин чылдын дүрүзүнд септеле болгаш тууду талазы-биле чамдык акшадын чоруктан болза-даа, суур чаагайжылдыгынын талазы-биле бөтүтү ажыл чорутууны сессияга илерөөн. Эрткин чылдын ол сорулгага көрдүнген 85 муң рубль түнүт бюджет акшадын чүгө 3 муң рубль шыг ажылдаттынган, өскөн штат чарыгдаларына үгөн болу турар.

Септеле конторазынын штадынга оол

Хөй-ниитиниң үлөгөргилг корум-чурumu дээш

СССР-ниң социалисттик экономиказынын өөдөдиргиче черелештир культуруа революцияны бистиң чуртта ханыны-биле хөжүңү турар. «Социалисттик революциян эки багытчыны чедипшикани болза, чонунч культуразынын көстүп көрбөөни-биле өздү турары, коммунизиниң иленилди тургузуучуу чаа кижини кижизди турары болу...» деп Н. С. Хрущев СССР-нин Дээди Совединин 1957 чылдын ноябрь 6-да болган байырыг сессияына чугаалашкан.

Совет кижилеринч чаа амдыралы эрге нияткелдин артышкындары-биле демселде тургустунун болгаш бадытталтынип келген. Эрга шыгын бужар артышкындары кижилеринч чамдык кениинч медерелинде ам-даа бар болгаш ол чорук социалисттик күрүнеге, совет уууска когаралды таварыштырып турар. Бүдүрүгелеринч, албан черлеринин болгаш организаастарынч чамдык удуруткучуларынч, база чамдык хамааталарынч чүе тооп көрбөс чорун ажылгап алгаш, оорлар, хулиганнар болгаш өскөлдөр да күрүненип күөсөдир-биле, совет кижилеринч күөсөдир-биле чурттаарын орадажым чорурлар.

Ак-сеткилин-биле ажылдар күзели чок ийкели азы херек үгөдөгөдиринин сакталыгына алыскап кижилер ооразуунын орунуга кире бээр. Ындыг кижилер болза, боттарынын үгөдөгөдир-биле бистиң чуртун экомонияны болгаш шийт күчүзүн көшкөдүп, хөй чылдарынч тургузууда ак-сеткилдиг күш-ажыл-биле кижилеринч тып аман эт-хөргөдиринч төтөдир турарын билдир соңууравайн турараар. Ынчаарга ындыг кижилерин оорлар, саччыгач кылыр болгаш каскада кеминг херектерин кылдырычыне чаадыг чылдагаан илин турарын? Ажыл чокталыр чорук болгаш иларал эвес ийнаа? Чок! Ажыл чокталыр чорук болгаш иларал бесте шалга-ла чыткен. Совет киж 40 чылдарын мурунда чүгө политика

тлг хосталганы эвес, харын база күш-ажылга улуз эргени чаалап алган, күш-ажылга болза алдарын, шыгаралдык болгаш эрес-мадыр чоруктун хөрө, ак-сеткилдиг хамааты бүрүзүңү шүт херектели болу берген. Ындыг турбузе, мораль талазы-биле булдулган чамдык кижилер өскөлдөрүнч күш-ажыл-биле, човаг чок, сандарга чурттаар дөш, күрүнени, колхоз-кооперативин болгаш хамааталарынч эт-хөргөдирин оорлар чорукту үгөдөгир турар чүгүдөр ам-даа бар.

Бо дугайында Каз-Хем районун Сары-Сеп суурга хамааты Батуринын бажы херексели оорлааны чижек болуп болу. Боудун бажыныне кирип, ону аалчы өүр-биле хүлөөп алган хамааты Бунцевоңун ак-сеткилин ажылгап алган, Батури болза, февраль 5-те, дүне, бажының ээлери удуң чыдыра, оларынч эт-хөргөдирин оорлап алгаш чиде берген. Оорлап алган чүгүдөр ол сакыткан, акшаын арагалан каавыткан. Ол болза, оорну кылган тургаш, Бунцевоңун назымал кырааны-даа, оод болу бажыныне кирип, ашкырын чөмчөрн каанын да Батури тооп көрбөөн. Ол болза, бажының ээин хүнүдөп, азыа четтирди дөдирин улуу, харын-даа өскөлдөрүнч күш-ажылдын күөсөдир биле сандаргай чурттаарынч бужар сорулгазын салын турган.

Б. А. Огнев база-ла сөөлүг хүнерге чедир Батури ышкан бужар чурттагынын тууду келген. Ол чүгө 18 харым. Ала-нелиг, өрөдиринге болгаш ажалдыарыга, тускай эртемниг болурунга бүгү аргаларын тургаш-ла, амдыралдык мыймай өскө, кеминг оруун ол шийип алган. Өрөдиринге каанын, ак-сеткилин ажылдарын күзөвөй, Огнев арагага хандыгы берген. Ынчаар амдыралыгына акша-хөргөдир тып алыр дөш, күрүнениң эт-хөргөдирин оорларынч оруучче ол шийткөөн болгаш эрткин чылдын 5 чылда

хосталганын казыдып шийтирген.

Күрүңгени болгаш нияткелдинч мурунда аар үгөдөгирин ол кылган болза-даа, суд болза, оод анымаан барындаалап көргөн, ону кезидиринг хөмчөөн чигеткен турган. Ынчаанш болуунч үгөдөгирин шын эвөдир билген, боудуга чогуур түңнелдерин кылыр боор дөш, уруларынч күш-ажылчы кижизиничи колониализме оон кижилерди-биле чоруктан. Ынчаала-даа ол идегени ол шыгытпаан. Чүд дие, ол оортан дургунап үнгөн, база катап кеминг үгөдөгирлерин кылыр-биле Кызылга эеп чедип келген. Ол база эдөөн ваш аар кеминг-хөргөдирин кылган, оод үжүн ону тууду хоруттаан болгаш ону удавас судка килер. Огнев болза, оорлап алган акшаы-биле арага сатып ап, салдычы хөргөдирлер-биле арагалган, оон көзөр ойнаарына чарыгдал турган. Огневтун азы-чаында кандыг-даа шын чүе чок. Оод-биле чөргөдөстөр, боудунч өлгүн бистиң чуртун ак-сеткилин болгаш төлөптеп хамаатыны кылдыр кижиздир талазы-биле кандыг-даа хемчег албааны дөш, Огневтун ала-нелиг совет хөй-ниити буруу шийткөөн берип шыдавас.

Капитализминч он хоруагы артышкындарынч бирөөн хулиганнар чорук болу, оод дээрже капитализмден социализмге артып калган халдаар, чума, өөлган-дыр. Хулиганнар дээрже—мангыстар, чонун дайындары, социализминч болгаш коммунизминч дайындары болу деп В. И. Ленин чугаалап чораан.

Хулиганнар ниятинч корум-чурумун үрөт, ажычы чоннарынч таарымчалыг чурттаарына, культурудг иштанырына моондас болу, чаш урутарга хоралыг сакчаларын чедирип, өг-бүлени сандарынч турар. Хулиганнар чорукка болгаш илангыи биче хулиган чорукка улуз лемселли күштеринч сорулга-биле РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиуму 1956 чылдын декабрь 19-та «Биче ху-

лиган чорук дөш харымсалга дугайында» Чарамты үндүргөн. Ол Чарамты үндүренинч мурунда, хулиганнаарын бир чылдан беш чылга чедир кара бажына хоруттаарын көрүп турар РСФСР-ниң Көмөкчү Хойлузун баугаар биче хулиган үгөдөгир кылганга оонаштырып чамдык болдунас турган. Ам болза, чангыс-даа биче хулиган чорук кеземче чокка артыс.

Ол Чарамты үндүренинч мурунда, парктарга, автобустарга, кинотеаттарга, клубтарга, столоваларга болгаш өске-даа черлерге эзирек кижилер өстүп келген, кижилерге каржылааны, чөңгөлөөр, бак сөгдөөр, шуугааны үндүр чөргөз-биле ниятинч корум-чурумун үрөт чорук хамаатыларга улуз таарымча чок болуп турган. Ындыг үгөдөгирчилеринч нежеке чок артып каап турганы ховар эвес. Ам ындыг үгөдөгирлерин биче хулиган чорук деп санааш, 3-тен 15 хонук чедир, улуз шийткелчининч шийткел-биле хорулар болгаш ол өйдө оларын күш-ажылга ажыглаар.

Кызыл хоорайнын өрт команданында дайыны болуп ажылдап турар С. К. Оуку-оол бо чылдын февраль 16-да ажылдыга эзирек чедип келген, хулиган чорук кылган, ажылдап турар өвүр бак сөстөр-биле дорамчылан, чогуң үндүренинч орадылгы, чамдыктарын артышкыныне дүжүрүп турган болгаш сонда шийип бузуп каан. Февраль 17-де Оуку-оолду бирги уластоктун улуз шийткелчинч 15 хонукта тууду хоруттаан.

Ниятинч чуртталга черлеринге болгаш квартираларга дааш-шимөөн, алыг-кыжын үндүргөн, өг-бүлениң дүржөө ажылдарды кылган хамаатыларын база биче хулиган чорук кылган дөш харымсалга килер. Чүгө дээрже ындыг үгөдөгирлер оод кыжаларынч таарымчалыг иштанырына моондас болуп турар.

Ч. М. Оюн оон кылган мурунда шийтир чоравал, 1957 чылда биче хулиган үгөдөгир кылган дөш хоруттаарынч турган, ам Кызылда школа-интернатта ажылдап турар. 1958 чылдын февраль

17-де дүңкенинч 1 шакта бажынынга ол чедип келген, кадайын өтпөп-хийлэн, сава-саңагын бузуп, удуң чыткан кылаарынч оттурган. Овнуңу улуз шийткелчинч 10 хонукта тууду хоруттаан. Ол-ла ышкаш үгөдөгиринч хөдө заводунун инженер-мастери И. С. Угадов кылган. Бажынынга эзирек чедип келген, ол дуржотканын, радиопремияны, даарың машинаны үрөткөн кадайын хөргөдир хөргөдир өрткөн. Ол дөш, Кызыл хоорайнын бирги уластоктун улуз шийткелчинч ону 15 хонукта тууду хоруттаан.

Биче хулиган үгөдөгир кылган кижилер болза, багай чүрү-даа кылбаан бис, хөй-ниитиничи черинге эзирек турган бурууус-ла ол-дур деп чугаалар-биле агарарын орадажым турарлар. Ындылар, оод-биле кады, хөй-ниитиничи черлеринге элар-даа, эзирек-даа кире бөрөвас боудувустун хуу хөрөвас-тир деп бүтүрөдиринч орадажым турар.

Чижээ, 1958 чылдын январь 26-да областың национал театрынын артист Н. И. Кымылбай хоорек-ниң № 1 чайлаанынга эзирек тургаш, хамааты Кучеров-биле чогуң кылларын орадажым, азыа антешпес бак сөстөрни чугаалап турган. Ону чүге ышкандын деп айтыраар, чайлаага эзирек кире бергенин шыг, мыла азыа чүр боор дөш, хулиган үгөдөгир кылганын хүлөөп албайн турган. Кымылбайны улуз шийткелчинч 7 хонукта тууду хоруттаан. Столовалар, чайнаалар дөмөй-ле хөй-ниитиничи черлери болуу тээлде, ол черлерге эзирек кире бээр чоруктуң боуд-ла ниятинч корум-чурумун үрөңи ол болуу дээринч хамааты Кымылбай болгаш өскөлдөр-даа сакындыраар чугуга. Тыла автономнуң областың ажычы чоннар депутаттарынч областы Совединин күөсөдиринч парламентка чарлаан 1958 чылдын март 21-дөги шийтиринде ол дугайын тодаргайы-биле чугаалап турар.

К. Е. Ворошиловтун Польша Улус Республикада чоруп турары

ВАРШАВА. (СЭТА). ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилов болган ону үдөн кижилер апрель 21-де Ф. Э. Держинскийге турсаалдык баарына чек салган. Чечекте мында деп бижээ: «Польша улустун өтүм чок олту, чабыштыгы революционер, коммунисттик идеяларын тилектеген дөш эглиш дивес демиселчи Феликс Эдмундович Держинскийге — ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошиловтан болган ону үдөн кижилерден».

Чечектер садырнын бузулуунга Польша Улус Республикасында Күрүнө чөүлөтинин Даргазы А. Завадский болган өске-даа польша удурутчулар киришкен. К. Е. Ворошиловка болган ССРЭ-нин күрүм база партия талазы-биле өске-даа амылдарчыларын Варшаванын чуртталгалары чүрөтүн ханызындан байыр чедирип турганнар.

Ол-за хүн, Найырал, кайы-кайызынга

Пекинниң ажилчы чоннарынчын күш-ажылчы чедишкениери

ПЕКИН. (СЭТА). Пекинниң төп чагырганын бүүдүргөсү бо чыдын бирга кварталынчын планни 8,7 хуу ажыр бүтсеткени «Бэйзинжибао» солун дыңдаган. Олар баштайгы үш айларны дургузунда эрткен чыдын ол-за үезинге болаарга 35,8 хуу хөй продукция бүтүрүп үндүргөн. Продукциянын өң чугула 14 хевирлерини, оң иштиге хөмүр даш, кан, цемент, станоктар, хөвөн-саасын пөстөр талазы-биле план күстөттиген.

Продукциянын бот-үнеси эрткен үени дургузунда дыка чигээн болган шынар өскөзөн деп ол солун демдегезен. Бирги кварталдын тодаргай демээ болза, массаларын күш-ажылчы идеякенинч турсун көрбөзөн өзүдөй болуп турар.

Каттышкан араб республикада

КАИР. (СЭТА). КАР-ның чаа күрүнө тутун күдүренин байырыгы бузуламы Каттышкан араб республиканың найысалаанда республика ордузунуң баарында шөлте болган. Байырыгы бузуламы КАР-ның оралкчы президенти болган чексетки күштериниң кол комалдылаачы мэришал Абдель Хаким Амер, республиканың президентииниң херектериниң талазы-биле күрүнө министри Али Сабри болган албанның өске-даа кижилери одурунган.

КАР-ның чаа туту республиканың президентииниң турар бажынынч кырында, а ол ышкыш Каттышкан араб республиканың күрүнө албан черлериниң артык артык черлериниң бажынынын кырында кырында кедүрүп үнгөн. КАР-ның чаа үш өнүгү тутун Суэй каналынын администрациянын болган оң килдистерини, египет судноларын, шерик корабдарынын кырында болган Каттышкан араб республиканың чексетки күштериниң көзөргөндө көдүргөн.

„Юманитеге“ удуз ээлчеглиг суд чөггөззи

ПАРИЖ. (СЭТА). Парламенттин дыңдадып турары-биле азырга, «Юманитеге» кол редактору Андре Стильди Париж судуна кийгирип бергеш, «чагыртпас чорукче шерик албанынчагы күткөз» деп буруудымын апаа деген турган. Алжирге дайындажырында ойталаан дөш кара-бажинаткан француз солдат Альбан Лиештини хостаарын негезен чүдүлү эрткен чыдын сентябрь 30-де паралаан дөш ол буруудымын национвал камгалаа министр Шабан-Дельмастың негездезин эюстаар кылган.

Сөөлүгү көш айларны дургузунда «Юманитеге» солуга болган оң улуг хүнерде үнү турары «Юманите-дишмакка» удуз ыдым анылыг суд «херектерин» 30 катап көдүргөн.

трезиниң, Септегге заводунуң болган чамдык өске-даа бүдүргөт, албан черлериниң улдурутчуларына ол коллективтериниң чамдык жекижүнериниң төлөч чажы-чапнарынчын дугайында шагдаа чериян мезелерин кылып турган, мычалаа-даа оларнын талазындан кижизидилгени кайдык-даа хемчеглерин албай тургулаан. Ол албан черлериниң, баш эрилет херекселдер фабрикаларын, № 2 АТК-ның, Даг экспедициянын коллективтериниң улдурутчулары шагдаа дузаалаар бөдүктөр тургузар талазы-биле чогуур дузаны көргүсөй турарлар.

Ниятининч корум-чуруму үрөөрлерге удуз демиселди чуга албадалык арзагы-биле чорутпай, кижизидилгени азымын калбатын чорудура чугула. Култура-чирмышкын албан черлериниң, ылаңгы клубтарын, кызыл бузурунчын, библиотекарларын азымын азымын чоннарга, ылаңгы аныяктарга солуур-ганчы кылдыр организастаар өргөжү чугула. Инди янымы азымын кылабай турар черлер ам-даа барын шуут чугаалаар херек. Кызылдын чогуунда Каз-Хем суурда клубка чугаа кинолар көргүзүп турар, оң сонда ол клуб шоочалык турар. АТК-нын, Типографиянын клубтарында аныяктарынч көзөөрлер ховар организастап турар. Културалык дыштанар, хостуг шагын шыш азымын арга чок болу бергеш, чамдык аныяк кижилер хуу бажынарда чыгып, арага-дарылаар, көздөрлөр, оң уламында ниятинч чурумунга удуз, хулиган чоруктар кыла бөөр чүдүдөр база тургулаар.

Бо бугу чүдүдөгү удуз кижизидилген азымын күштеридери чугула. Азымынчарнын, албан-жаакчыларнын, колхозчуларнын хурааларына, хана болган сатириктик солуунарга хулиганнарны, арагачарларны болган ниятинч чурумун үрөөрлерин сойгалап илередиң турар херек.

Ак-сеткилдиг совет кижилеруу таарымчалыг чуртаарына, азымынчарны, өрөөрлерге болган дыштанарына моонда кызыл кижилерге удуз шыгына демиселди чорудуп, социалисттик нияти чуртаалганын чурумун үрөөрлерин тоо бодай эртип болбас. Капитализмниң кижилер меделеринде артымшынар-биле демиселди улам күштеридер дугайында Коммунисттик партиянын кийгириши совет кижилерден оң неген турар.

Л. ВАССЕР, А. ЗЫДАРЕВ.

РЕДАКЦИЯГА

ЧАГААЛАР

Почтанын харызы

Бо чылын эзэн каш солуннарны чагыдып алган мен. Чагыткан солуннармы болган бистиң өг-бүдөөске кезип турар чагаалар чогуур хуусаанында келбей турар. 8, 21, 22, 24, 25 дугаары «Сыздысчыгаш» солун, оон ишди «Тыванын аныяктары» солунун эзэн каш дугаарлары келбей. Чамдык солуннарны калжарымдан душ бооп ап турар м.я. Бо дугайын суурда почталыон эш Иринадан тодаргайлап айтырарымга, сөөк бажынын суурун өң-не кыдымында, ырак түр деп харысалам.

Почтанынч болунуң азымынга харысалам чок болуп турары оң харымында-на тодаргай көстүп турар.

Н. ТАМБА.

Баа-Хем, Бояровка суур.

Дялген ыш чедишпейн турар

Улуг-Хем районун «Чодураа» колхозу бо чылын тулуг талазы-биле хөй азымын бүдүрүп. 16 чуртаалга бажынынын, 25 орнуңуң уруулар аелина, тараа болган нотаа шыгжаар черлериниң бажы ниятинчынчын 8 хире каалаарынч турары бо чыдын планында көрдүнгөн.

Тулуг азымынч дүргөн чорударына болган чамдык тулугларын бүрүн дөзүп азымынч киреринге деген материалдарынч чедишпейн турары улуг моондагы ужураштырып турар. Колхозтун илораманын хөдөйдир машина чок болуп турар. Чүл дээрге, пилораманы азымынч турган ломобиле эржиркөөн болган ыш дилер машинаны хөдөйдир чүл четиңей турар. Ыш дилер машинага база-ла улуг септегени кылары негезеттин турар.

Дялген материалдарынч тулуга чедишпейн турарын биле тура артыктың баштаар чери тодаргай хемчегни албайн турар.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

Сүт садыгларын чурумчутса

Сүт—кижиниң херекелдинге эң чугула продукттарынын бирээси. Ычтанган, чөңгө сүт садыгларын экижидиреңче кичөөгөй бистиң чуртувуга чугула чери эзеп турар. Инди туружы, Кызыл хоорайда сүт садыглар № 8 магазиниң чунуң сүтке херекелдерин хандырып шыдавайн турар.

Кызыл хоорайда ажилчы чоннарын сүт-биле үзүктөйишкни чок хандырамынче горно баштаар чери болган сүт-саржаг заводу кичөөгөйиңиң шоолуг улаңдырайн турар.

Сүт садыг № 8 магазинниң азымынч улуг четиңстер-биле горно амга чедир эптики келген. Сүттү садыгларын ук магазинде дыка четпес организастаан. Чызаа, апрель 15-те сүт садып азыр дөш келген кижилер артегенинч 11 шагтан көзөөрүнч 6 шапка чедир манаан. Апрель 16-ның хүнүнде 11 шапка келген сүттү салгыжы эш М. Аваншын хөдөө алган, уруулар албан черлери, эменгет, школар алды чөш дөш сатпайн барган чүдү бар. Оон ынай сүттү болуунуң таныш көрүш кижилеринге магазинниң артык ажиниң дачмыштыр садыгдал турганын Кызылдын хоорун чурттаачымын эш В. Николаев көргөн.

Хоорайда албан болган бүдүргөт черлеринде горнонунч бөфеттери бар, сүттү садыгларын ында база организастаан. Ыччалаажык, сүттү бөфеттерде садыгдал турарына улуг четиңстер бар. Чызаа, Типографияда бөфет артегенинч эш О. Поженкова сүт садыгларынч четпес организастаан. Сүт садыгларынч кичөөгөйиңиң горно баштаар чери күштеридер ужурут.

О. СИРИН-ООЛ.

Ажылды сегидер

Бай-Тайга районун төш Тээли суурда библиотека үргүлүч шоочалык турар аларган. Оң өргөлдөчү Н. Кривошапов а.ий. бир ыш азымын чоруй, шоочалап каапкан баар.

Библиотеканын иштики, даштыгы дерилге байлалы таарымча чок. Даштык «Библиотека» деп каан бажы безин чок, а бидес кижилер ону библиотека деп-даа өскөрбөс.

Районунч култура кидизи (эргекчи Комбу) библиотеканын азымын сегидер дугайында сагыш салбайн турар.

С. САЛЧАН.

Парлаттынмаан чагааларнын изи-биле

Улуг-Хем районда Шугаан-Арыг көдө Советниң даргазы Суруунунч ий урууларынч илердин күрүндөн азыр дузаламчызын өй-шаанда тывыспайн турарын илередиң, көдө корреспондент редакцияга бижээ.

Редакциянын чоруткан материалынга Улуг-Хем райкүссөмунуң даргазынын оралкчызы эш Н. Байкаловтун харымчалык болза, хөй урууларынч илерде күрүмө дузаламчызын өй-шаанда тывыспайн турганы хымылаалан илерез. Райкүссөм эш Суруунч сагындырган, хөй урууларынч илерде алза чогуур акшазын тывыскаан.

Бий-Хем районун Ленин аттыг көдө ажил-агыл артелинде колхозчуларга чаа бажынар тудуушкуну болган эрги бажынар септегези ам үезде тулук чоруп турар. Иван Хартанга баштапкан тудуушчулар бригаданың 10 чаа бажынарчы туткан болган 15 эрги бажынарчы септеэн. Чурукта: эш Хартанниң бригаданынча тудуушчуларнын ажиллап турары. Фото С. Феоктистовуу.

Эрткен недельде болган чүүлдер

ЧАА МАСТЕРСКАЯ

Бай-Тайга районун ажилчы чоннарын, эң ылангы Тээли суурунуң чурттаачыларынч боттарынча таарымчалыг эки хеп дараалып азырда өске районнарда мастерскаяларга болган Кызыл хоорайда дарааныла комбинадынга чагып, кылдырып ап турганнар.

Ажилчы чонунч ителгезин өөрөңгө көргөш, Бай-Тайга районун баштаар чери дарааныла мастерскаянын дерип кылгаш, эрткен недельде азымынч. Мастерскаяны дуржууга дараанынч Б. Чамбал-оол удурутуп эгезен.

Мастерскаянын баштайгы ажитынган хүнеринде Тээли суурунуң чурттаачыларындан каш муң рубльдиң чагыгы хулап алдыган. Дарааныла мастерскаяны даштык хептерден аңгыла массалык чагыгы база хулап ал, дараар Тээли орток школаынч интернады хөй түңүг чагыгы кылган.

ПЛАНЫН КУУСЕТКЕН

Облпогробсоюзтун АТК-нынч коллектив социалисттик чарыты калбарташ, бирги кварталда чык сөөртүгезиниң планын 120,5 хуу, тонна-километриниң 137,8 хуу күүстөшпаш, 22,9 тонна кызыр, чаар материалды камнап алган.

Бирги кварталда чедип алдынткан чедимшинын бажылаар созула-биле май мурунуң социалисттик чарымынч планынч эргези беш азы хүнүнде ботандырар хулап алган, чык сөөртүгезиниң-даа, тонна-километринч-даа планынч апрельдиң баштайгы чөзөри хонунда азыр күүстөк болган чыл эгезинден бөөр 3 тонна азы бензинни камнап алган.

Септегичер Бондарев, Гордеев, Казанцев, Сайгунти олар май мурунунч социалисттик чарымынч мурунку одурунда чоруп турарлар. Чолаачы Орловский эрткен недельде бүдүргө планын азыр күүстөкш, апрель айныч онаады-зын ботандырган. Недельде тонна-километр планын 224 хуу күүстөшпаш, 349 литр бензинни камнап алган.

САДЫП АП ТУРАП

Акта-от лотерейиниң ойнаашкынынын чорудар өй чокшупал олтурар. Күрүнө «Банкыннын Сарыг-Сеп садымындан Баа-Хем районун ажилчы чонунч эрктин чеди хонунтуң дургузунда 820 муң рубльдиң лотерей билеттерин садып алганнар.

КОНЦЕРТ

Бий-Хем районун «Тийлекте» көдө ажил-агыл артелинде көдө клубтун бот-тыншыгы уран-чүлү бөлүмүнүң кижилеринч Май биринге болган часык хову азымынча холбаштыр белеткеди чорудуп турарлар.

Эрткен недельде колхоз төвүнч болган Сесерлиг суурга солун концерт күрүскөн. Бот-тыншыгы уран-чүлү бөлүмүнүң программазында тына болган орус мэрлар, таңчылар, чатыс көжөге шиңер бар. Бөлүмүнч азымын клуб артегеличи Азарова болу удурутуп, часык хову азымынч үезинде таракчыларынч култура-массалык азыл-биле доктаамал хандырар дөш култураларынч тургускан болган тускай программаны чогаалып кылган. Бөлүмүнч кижилеринч чүлге болуунуң колхозчуларынга өвөн, көжөм колхозтарга барып ойнаашкынынч турарлар.

Эш-хуузуң ужуражышыныноры

Апрельдиң 20-де дыштанар хүнде, бадал турган, саны 8:0 чедирли, оюнга Гастелло аттыг култура болган дыштанылга партиянын стадионуна эки тураны спортчу ниятиде «Дизамун» болган область типографиянынч камалдык. № 1 АТК-нынч командазы-биле педагогика институтунуң командазынын арасында бот бөмбүүнүң эш-хуузуң ужуражышыныноры болуп эртен. Баштайгы улаада № 1 АТК-нынч командазы-биле педагогика институтунуң командазы ойнааннар. Ужуражышынынч эгезинден транспортчулар оюнуң ара-техниказын эки илгезилди алганчы көргүзүп, саны 4:0 чедиргенер. Оюнуң ийги чартымында база-ла олар шыраак хандышыныноры кылып, удуражышынынч камгалап ойнаашкыныч а-

СУД ЗАЛЫНДАН

шагдаа азымынчарын ону илередиң туткан.

Бажың өөрүнч хөвөн районунч улус суку көргөш, «Хаматтарынч хуу өңчүл» оорланы дөш харысала дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунуң 1947 чыдын июль 4-теги Чарымынч 2-ги чүүлүнч суугаар ону ады чыда элпн чааар күш-ажыл лагеринде хорудал шиткен.

О. ДОРЖУ.

Редактор К. С. ШОЯГУ.

Кыдатта ленинчи хүннер

ПЕКИН. (СЭТА). Ажилчы чоннарынч улуг баштыгы Владимир Ильич Ленинниң төртүтүнгөн хүнүндөн бөөр 88 чыл болганын Пекин демдегеп турар. Чынаанде болган Ванфуцинь кудумчуларынч бузулунда «Улуг Ленин» деп чаа фотодегелгенин чынанда бо хүнерде кижилер кайгамчык хөй. В. И. Ленинниң улдуруга-биле эрткен Октябрьга белеткеди болган оң тилгезинч кайгамчык улуг болушкунарын ол көргүзүп турар.

Кылат-совет найырал ниятиелениң Култура бажыны улуг Ленинниң амыл-рал-чуртаалганынч болган ажил-чорудугазынча турсаалткан фотодегелгенинч организастаан.

«Ленинниң идеялары бүгү улустарга тайбычче, демократияче болган социализме орукту чырыдын берип турар» деп темалыг илеткеди дыңзаар болган

«Ульяновтарынч өг-бүдөс» деп кинофильмин көр дөш найысаладың хөй-нилитиниң төлөзөкчилери апрель 22-де анаа чыгыган.

В. И. Ленинниң турсаалыгына турсаалткан язы-бүрү хемчеглеринч кыдат-совет найырал ниятиеленинч салбырлары чурттуң өске-даа хоорайларына кылып турар. Ленинчи хүнерде делегей пролетариатынын баштынчызынч амыл-рал-чуртаалганынч болган ажил-чорудугазынч дугайында киноларынч республиканынч кинотеатрларында көргүзүп турар.

В. И. Ленинниң 83 чогааларынч нияти тиражи 5.812.470 эземпляр кылдыр 1947—1957 чылдарынч дургузунда БУР-га парлап үндүргөн. Бо чылын В. И. Ленинниң Чогааларынч чымдазынч 7 томнары, а ол ышкыш тус-тус чогааларынч нияти тиражи 720 муң азыр эземпляр кылдыр парлап үндүргөн.

Моол улус В. И. Ленинниң турсаалынын хүнүң демдеглээн

УЛААН-БАТОР. (СЭТА). В. И. Ленинниң төртүтүнгөн хүнүндөн бөөр 88 чыл болганын Моолдун ажилчы чоннары калбазы-биле демдегеп турар.

«В. И. Ленин моол улустуң чок өңчү» деп темалыг хурааларынч моол-совет найырал ниятели бүдүргөлөрдө болган албан черлеринде артырып турар. Ниятелиде аймак болган хоорай салбырлары В. И. Ленинниң ажил-чорудугазынча болган амыл-рал-чуртаалганына турсаалткан кежээлерин болган театраттыг конференцияларынч организастап турар.

Владимир Ильичиниң чырыкылыг өвүр-хевириниң дугайын чугаалап турар

Хөй-ниитиниң үлегерлиг корум-чуруму дээш

Бо бугу чүдүдөр-биле холбаштыр чүлү чугаалаа чогуураа дие, капиталисттик система боду-ла кеминг херек үүдөдир чорукту төртүтүндүрүп турда, бистиң чуртувуска ындыг чоруктуң болурунч кандыг-даа чылдаганы чок. Совет чуртка кижилеруу кандыг-даа тускай эртен чедип ап, ак-сеткилдиг-биле ажиллап, чурттап болур. Моон жузунда ССРЭ-де, оң иштиге бистиң абзада кеминг херектер үүдөдир чорук улуг-биле эвээжеп турар.

Мынаарга ындыг бужар болушкуннарга удуз демиселди чугаа шагдаа чери эвес, харын база бүгү-ле хаматтар болган хөй-ниити организациалары чорудар ужурут. СЭБП-ниң ХХ съездинде эш Н. С. Хрущевтун чугаалааны: «Массаның болууну кижизидең чокка, чугаа административтик хемчегтер-биле ындыг бужар бак болушкуннарынч узуткап шыкавас. Аажы-чаанын нормаларын, совет моральынч принциптеринч үрөп турар кижилер боттарынынч үүдөгилеринч хөй-ниити буруу шаап турарынч манып турар кылдыр ындыг байлаады тургузар херек».

Кеминг херектерге удуз болган ниятинч корум-чуруму үрөөрлерге удуз демиселге чонунч кижизидилгенч неперезиң хевирлеринч бирээси шагдаа дузалаар боттарынынч болур. Шагдаа дузалаар бригадаларынч азымын организастаар талазы-биле Кызыл, Туран хоорайларынч, Чөвн-Хемчик, Чаа-Хал, Бай-Тайга болган өске-даа районнарның партия, комсомол болган профивдеп организациалары улуг кичөөгөйиңиң салып турарлар.

Областың совпартшколазында, көдө ажил-агыл техникумунда, садыг-кооператив школазында, обтипографияда, медучилищеде шагдаа дузалаарынч идеякениң бригадаларынч тургусулаан. Ол черлеринч хөй-ниити организациалары оларнын ажил-чорудуганынч доктаамал сонууртап, шагдаа дузалаар бригадаларынч даргаларынч болган кижизидилгенинч илеткелеринч ап турар. Ындыг бригадаларынч кижизидилгенинч ниятинч корум-чуруму тутуушаан, серемчилдиктин, эрес-дидиминч болган тыныгынынч белиң үлегерлеринч көргүзүп турарлар. Чызаа, Бай-Тайга районда шагдаа дузалаар бригадаларың жекижүнү эш

М. А. Даваа 1957 чылдын сентябрьда ниятининч чурумун үрөөр 19 кижини шагдаа садымынча чедирип келген. Оларнын 7-ин харысалаатпа кийрген. Ол андыда, хаматты Ламажалтын бажымынч иштин оорлаанарынч оң кижизидилгени-биле тылкан. Ол херектериниң нияти-кылаан болган оларнынч оорлаан чүдөдери эзинеңи эгидип берген.

Облүксөмунч Иштики херектер артегели эш Даваага байыр чедирген болган үнесиг чүдүдөр-биле ону шаңзаан. Кызыл хоорайда ниятинч корум-чурумун үрөөрлерге удуз мелуңилениң студентизи, комсомолчу М. М. Боронина улуг үрө-түндөдир ажилды чорудуп турар. Ону хүндөдө бижиле-биле шаңзаан.

Ниятининч корум-чуруму турарына Туран хоорайда комсомолчулар Б. С. Тамбаев, П. К. Айыжы, Л. Н. Горюхов идеякениң кийрип турарлар, оларын чокка чаа ВЛКСМ-ниң Бий-Хем райкому макталга бижиле-биле шаңзаганын.

Коммунисттик моральга, ниятинч чуртаалганынч чурумнарынча чөрүкчө үлгедер кылдырынынч кичычтарбас дээр болза, хөй-ниитиниң салбырлары анаа чугулу күш болур. Кызыл хоорайныч чагай-жагыла конторанынч азымынч азымынч Д. Ф. Салегин хөй-ниитиниң чурумун үрөп турганын шагдаа черияден мезеленинч суугаар оң ажи-чадын профивдеп хураалына ийи катап чугаалашкан, ол чорук азымынч болган, чүл дие, Д. Ф. Салегин ам ниятининч чурумун үрөстөзөн болган эң дээр бүдүргөлчлеринч бирээси аларган. Кызылдын пединститудунуң студентизи К. Б. Оюн автобуска хулиган чорук кылыптарга 7 хонута хоругдаан. Комсомол организациазы оң ол үлгедигин чугаалажы көргөш, апаа дөңгүлдө берген, а институттунч дирекциязы анаа стилденди бербес деп шиттирэрэн. Ону ыңчаар кылганы кончуг шы.

Мычалаа-даа, чамдык бүдүргөлчлеринч болган албан черлериниң улдурутчуларынч талазындан кижилеринч дугайын сонууравас чүдүдөр бар. Коллективтик жекижүнери ажил шагынч сонда чүлү кылып турарын, канчаар чурттап турарын, кымнар-биле өнүккөшү турарынч сонууравас болган шагдаа чериянч мезеленинч беэи тооп көрбөс чүдүдөр бар. Хоорайнынч өрт команданынчын, Тулуг